

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Мельник Юлія Миколаївна

УДК 502.131.1:332.1(043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ
СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНО СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.06 – економіка природокористування та
охорони навколишнього середовища

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки України.

- Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Божкова Вікторія Вікторівна,
Сумський державний університет,
доцент кафедри маркетингу
- Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Теліженко Олександр Михайлович,
Сумський державний університет,
завідувач кафедри управління
- кандидат економічних наук, доцент
Загвойська Людмила Дмитрівна,
Інститут екологічної економіки
Національного лісотехнічного університету України,
доцент кафедри екологічної економіки

Захист відбудеться «24» квітня 2009 року о 16 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.051.01 Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2, корпус М, ауд. 209.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Сумського державного університету (40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2).

Автореферат розісланий «23» березня 2009 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Таранюк Л.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Успішність реалізації концепції сталого розвитку в Україні залежить від багатьох аспектів і, в першу чергу, від обраних стратегій його забезпечення на регіональному рівні, їх ґрунтовності, змістовності і взаємоузгодженості. Процес переходу країни на засади сталого розвитку повинен здійснюватися паралельно на всіх рівнях господарювання (державному, регіональному та на рівні окремих господарюючих суб'єктів) у відповідності з пріоритетами розвитку держави та з обов'язковістю зворотного зв'язку.

Вирішення еколого-економічних проблем, що виникли внаслідок збільшення техногенного навантаження на навколишнє природне середовище у глобальному масштабі, передбачає їх першочергове розв'язання саме в місцях локалізації, тобто на регіональному рівні. Проблеми реалізації принципів сталого розвитку на регіональному рівні пов'язані з недосконалістю законодавчих та нормативно-правових актів, відсутністю необхідних об'ємів фінансування, неузгодженістю дій регіональних органів влади та суб'єктів господарювання, безвідповідальною, руйнівною для природи діяльністю підприємств, а головне – з необґрунтованістю, розмитістю, нечіткістю стратегічних рекомендацій і планів дій щодо формування заходів, спрямованих на їх розв'язання. Загострення вищезазначених проблем потребує науково обґрунтованого розроблення та поетапної реалізації стратегій забезпечення сталого розвитку регіонів.

Теоретичні та практичні основи управління природокористуванням на регіональному рівні, які є ключовим аспектом даного дослідження, розробляються за кількома науковими напрямками. Зокрема, екологічні проблеми та концептуальні засади сталого розвитку висвітлені в роботах Балантайна П., Балацького О.Ф., Буркинського Б.В., Веклич О.О., Вернадського В.І., Врублевської О.В., Галушкиної Т.П., Данилишина Б.М., Євтушевського В.А., Забеліна С.І., Кортена Д., Медоуза Д., Мельника Л.Г., Норберг-Ходжа Х., Павліхи Н.В., Прокопенко О.В., Реймерса Н.Ф., Садченко О.В., Синякевича І.М., Теліженка О.М., Харічкова С.К., Хенса Л. та багатьох інших, які сформували теоретичне підґрунтя для подальших досліджень.

Питанням регіонального розвитку в контексті сталого розвитку присвячені роботи Вахович І.М., Герасимчук З.В., Долішнього М.І., Дорогунцова С.І., Лендєл М.О., Мажарова М.В., Стеценка Д.М., Студеннікова І.В., Трегобчука В.М., Хлобистова Є.В., Шапара А.Г., Шевчука В.Я. та інших; серед російських вчених: Дем'яненко Ю.Г., Дубнов О.П., Коптюг В.А., Кузнєцов П.Г., Левашов В.К., Лексин В.М., Матросов В.М., Олех Л.Г., Сорокін К.Е., Фофанов В.П., Щеулін О.С. та інші, які розглядають практичні аспекти реалізації наукових надбань.

Основи стратегічного управління та формування стратегій висвітлено в роботах Ансоффа І., Божкової В.В., Гаркавенко С.С., Ілляшенка С.М., Куденко Н.В., Лабурцевої О.І., Ламбена Ж., Стрикленда А., Томпсона А., Фатхутдинова Р.А. та інших.

Разом з тим, наукові дослідження організаційно-економічних проблем забезпечення екологічно сталого розвитку, не дивлячись на отримані результати і

накопичений досвід, на наш погляд, потребують удосконалення методів формування ефективних стратегій розвитку, теоретико-методичних підходів до формування регіональної стратегії розвитку, до вибору суб'єктами господарювання стратегій, спрямованих на досягнення екологічно сталого розвитку, до оцінки екологічності продукції та її просування на регіональному ринку. Їх вирішення надасть можливість сформувати такі стратегічно обґрунтовані рекомендації, які підвищать ефективність практичної реалізації стратегій різних рівнів господарювання.

Актуальність цих та ряду інших питань, їх велика теоретична і практична значущість обумовили вибір теми дослідження, його головну мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в руслі Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р. №880-р). Тематика дисертаційного дослідження відповідає державним бюджетним, господарсько-договірним темам, а також ініціативним дослідженням Сумського державного університету. Дисертант брала участь як співавтор у виконанні цих тем і програм, підготовці відповідних звітів. Тематики науково-дослідних робіт Сумського державного університету, серед яких: «Фундаментальні основи формування механізмів забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем» (0106U001939), де автором було проаналізовано сутність поняття стійкого розвитку та визначено проблеми його забезпечення на регіональному рівні; «Проблеми економіки і управління розвитком підприємств у транзитивній економіці» (0103U004592), де автором розроблено методичні основи екологізації заходів стимулювання збуту; «Управління екологічними ризиками інновацій у процесі переходу до сталого розвитку» (0107U001142), де автором представлені методичні основи вибору напрямків інноваційного розвитку екологічного спрямування; «Фундаментальні основи забезпечення стійкого розвитку при переході до інформаційного суспільства» (0208U00406), де автором запропоновано організаційно-економічні основи формування стратегій забезпечення сталого розвитку регіону.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є розроблення науково-методичних засад організаційно-економічного обґрунтування стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону. Відповідно до поставленої мети було визначено комплекс завдань:

- дослідити спектр проблем забезпечення екологічно сталого розвитку на державному та регіональному рівнях та визначити напрямки їх розв'язання;
- дослідити та згрупувати ринкові та державні методи забезпечення екологічно сталого розвитку регіону в сучасних умовах;
- проаналізувати та удосконалити методичні основи заходів стимулювання збуту для просування екологічно орієнтованої продукції;
- розкрити зміст та визначити підходи до класифікації екологічно орієнтованої продукції;
- систематизувати й удосконалити теоретико-методичні основи оцінки екологічності продукції;

- розглянути та обґрунтувати науково-методичний підхід до вибору суб'єктами господарювання стратегій, спрямованих на досягнення екологічно сталого розвитку;

- удосконалити теоретико-методичний підхід до визначення етапів формування регіональної стратегії розвитку та обґрунтувати сутність кожного з етапів;

- обґрунтувати доцільність та необхідність формування регіональної стратегії розвитку з урахуванням екологічного фактору та процес взаємоузгодження стратегій суб'єктів управління різних рівнів;

- дослідити практичні аспекти формування регіональної екологічно орієнтованої стратегії розвитку з урахуванням особливостей розвитку суб'єктів господарювання регіонального рівня;

- обґрунтувати пропозиції до формування комплексу стратегічних рішень щодо формування регіональної стратегії соціо-еколого-економічного розвитку на прикладі Сумської області.

Об'єктом дослідження є процеси формування стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають між державними, регіональними органами управління та суб'єктами господарювання регіону з приводу забезпечення екологічно сталого розвитку регіону.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, регіоналістики, економіки природокористування і охорони навколишнього середовища, сучасні концепції управління екологічно спрямованою діяльністю, законодавчі та нормативні документи з врегулювання екологічних і економічних проблем.

Для вирішення задач дослідження були використані: порівняльний та статистичний аналізи – при дослідженні передумов забезпечення екологічно сталого розвитку на ринкових засадах та дослідженні індексу людського розвитку; системно-структурний та логічний аналізи – для розроблення етапів формування регіональної стратегії розвитку; факторний аналіз із застосуванням елементів нечіткої логіки – при розробленні методичного підходу до оцінки екологічності продукції; економіко-математичний аналіз – при розрахунку чотирикомпонентного показника для обґрунтування та вибору ефективної стратегії росту суб'єкта господарювання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у такому:

вперше:

- запропоновано та обґрунтовано науково-методичний підхід до вибору ефективних стратегій росту на основі чотирикомпонентного показника, який враховує соціо-еколого-економічні чинники впливу мікро- та макросередовища та дозволяє здійснити вибір відповідної екологічної функціональної стратегії суб'єктами господарювання регіонального рівня;

удосконалено:

- науково-методичні засади формування регіональної стратегії розвитку, що, на відміну від існуючих, враховують взаємоузгодження стратегій різних рівнів,

включають екологічні аспекти, та дозволяють узгодити стратегічні ініціативи господарюючих суб'єктів;

- структурно-логічну сутність поняття «стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону», яке запропоновано визначати як сукупність стратегій різних рівнів, що прямо чи опосередковано сприяють досягненню соціо-еколого-економічного зростання в регіоні;

- організаційно-економічний механізм забезпечення екологічно сталого регіону, що, на відміну від існуючих, дозволяє реалізувати комплексний підхід до стратегічного планування на різних рівнях господарювання;

- методичний підхід до оцінки ступеня екологічності продукції на основі застосування теореми Байеса, що на відміну від традиційних підходів враховує взаємодію системи свідочств на користь (або на противагу) екологічності, дозволяє отримати більш виважену оцінку та порівнювати такі оцінки для різних товарів;

дістали подальшого розвитку:

- теоретико-методичні засади розробки заходів стимулювання збуту, що, на відміну від існуючих, враховують особливості екологічно орієнтованої продукції як такої, яка має удосконалені екологічні характеристики у порівнянні з товарами-аналогами та не створює екодеструктивного впливу на довкілля протягом виробничого й споживчого життєвих циклів, що можуть бути використані при просуванні такої продукції на регіональних ринках для забезпечення екологічно сталого розвитку;

- класифікаційні ознаки: видів екомаркування (за змістовними характеристиками і етапами життєвого циклу продукції) та екологічної продукції (за характером впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я населення), які, на відміну від існуючих, комплексно враховують особливості усіх стадій ланцюга «виробництво-споживання-утилізація»;

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні та методичні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи, доведені до рівня практичних розробок щодо підвищення ефективності формування стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону.

Матеріали дисертаційного дослідження (теоретичні, методичні та практичні авторські розробки) впроваджені в навчальний процес Сумського державного університету (акт № 02 від 02.12.2008 р.). Теоретичні положення дисертації використовуються у навчальних курсах: «Стратегічний маркетинг», «Реклама та стимулювання збуту», «Екологічний маркетинг», «Управління інноваційним розвитком». Пропозиції щодо формування стратегій забезпечення сталого розвитку регіону було впроваджено в діяльність Конотопської міської ради (акт № 105/1 від 22.04.2008 р.). Пропозиції щодо вибору функціональних екологічних стратегій та стратегій росту було впроваджено на ТОВ «Реммеблі» (акт № 18 від 21.06.2008 р.) та ТОВ «Ремвзуття» (акт № 9 від 14.05.2008 р.).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані та науково обґрунтовані авторські положення, висновки та пропозиції у сукупності дозволяють вирішувати важливе науково-прикладне завдання – розроблення організаційно-економічних основ формування стратегій забезпечення екологічно сталого

розвитку регіонів України. Наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. Особистий внесок автора в наукових працях, опублікованих у співавторстві, зазначено в списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи доповідалися на наукових та науково-практичних конференціях, семінарах різних рівнів, у тому числі: Науково-технічній конференції викладачів, співробітників і студентів Сумського державного університету «Економічні проблеми сталого розвитку» (м. Суми, 2007р.); Всеукраїнській науковій конференції «Господарський механізм екологічно збалансованого розвитку» (м. Суми, 2007р.); XII та XIII Міжнародних наукових конференціях «Економіка для екології» (м. Суми, 2006-2007 рр.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої агропромислової продукції» (м. Суми, 2005 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми природокористування, сталого розвитку та техногенної безпеки регіонів» (м. Дніпропетровськ, 2005 р.); III Міжнародній науковій конференції «Політологічні, соціологічні та психологічні виміри перехідного суспільства: як зробити реформи успішними» (м. Суми, 2006 р.); IV Науково-практичній конференції «Соціально-економічний розвиток України в умовах глобалізації світової економіки» (м. Луцьк, 2007 р.); XIV Науково-методичній конференції «Технології XXI століття» (м. Алушта, 2005 р.); I та II Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу» (м. Суми, 2007-2008 рр.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку» (м. Суми, 2008р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія забезпечення сталого розвитку України» (м. Київ, 2008 р.); II Заочній міжнародній науково-практичній конференції «Система управління екологічною безпекою» (Росія, м. Єкатеринбург, 2008 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 23 друкованих працях (20 із них належать особисто автору), у тому числі 7 статей у наукових фахових виданнях, 2 розділи в колективних монографіях. Загальний обсяг публікацій з теми дисертації складає 6,61 друк. арк., з них особисто дисертанту належить 5,64 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 190 найменувань, 3 додатків.

Загальний обсяг дисертації 216 сторінок, у тому числі 31 таблиця на 20 сторінках, 31 рисунок на 18 сторінках, список використаних джерел на 21 сторінці, додатки на 11 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів

У першому розділі **«Передумови забезпечення екологічно сталого розвитку на ринкових засадах»** досліджено спектр проблем забезпечення екологічно сталого розвитку на державному та регіональному рівнях. На основі системного аналізу автором визначено дієві ринкові та адміністративні інструменти (прямого та опосередкованого впливу), які можуть бути використані для розв'язання зазначених проблем в сучасних ринкових умовах.

Серед адміністративних інструментів прямого впливу найбільшої уваги, з точки зору їх практичного застосування, заслуговують регіональні стратегії та цільові програми розвитку. На основі системного аналізу методологічних підходів, запропонованих вітчизняними і зарубіжними вченими автор визначає поняття стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону (СЗЕСРР) як сукупність стратегій різних рівнів, які прямо чи опосередковано сприяють досягненню соціо-еколого-економічного зростання в регіоні. З адміністративних інструментів опосередкованого впливу автором було докладно досліджено екологічне маркування та запропоновані класифікаційні ознаки: за змістовними характеристиками та етапами життєвого циклу продукції.

Не менш актуальними в сучасних умовах є ринкові інструменти забезпечення сталого розвитку, серед яких екологічно орієнтована продукція та методи просування такої продукції на ринку. Забезпечення екологічно сталого розвитку регіону можливе лише за умови екологічно орієнтованої діяльності його господарюючих суб'єктів, одним з аспектів такої діяльності є виготовлення екологічно орієнтованої продукції.

Автором проаналізовано існуючі класифікації екологічної продукції та запропоновано класифікацію екологічно орієнтованих товарів та послуг виробничого та споживчого призначення (за характером впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення) на різних стадіях ланцюга «виробництво-споживання-утилізація». Також поглиблено методичні основи екологізації заходів зі стимулювання збуту для всіх видів стимулювання (стимулювання торгівельної мережі, стимулювання персоналу, стимулювання споживачів), а також проаналізовано основні переваги та недоліки цих заходів для різних учасників процесу просування продукції на ринку.

За результатами аналізу інструментів забезпечення сталого розвитку відзначено, зокрема, потребу в удосконаленні існуючих методичних підходів до формування регіональної стратегії розвитку, ефективних стратегій господарюючих суб'єктів та її структурних елементів.

У другому розділі **«Теоретико-методичні основи формування стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону»** автором визначено необхідність удосконалення «Методичних рекомендацій щодо розроблення регіональних стратегій розвитку» затверджених наказом Міністерства економіки № 224 (2002 р.). Запропоновано удосконалити етапи формування регіональної стратегії, а саме: порядок розроблення та реалізації стратегії, її структуру та сутність етапів розробки з урахуванням екологічних аспектів (рис. 1). Формування стратегій більш високого адміністративного рівня повинно бути взаємопов'язано зі стратегіями суб'єктів управління, які входять до його складу.

Стратегії розвитку всіх адміністративних рівнів мають бути узгоджені між собою, ґрунтуватися на однакових принципах і спрямовані на досягнення спільних цілей.

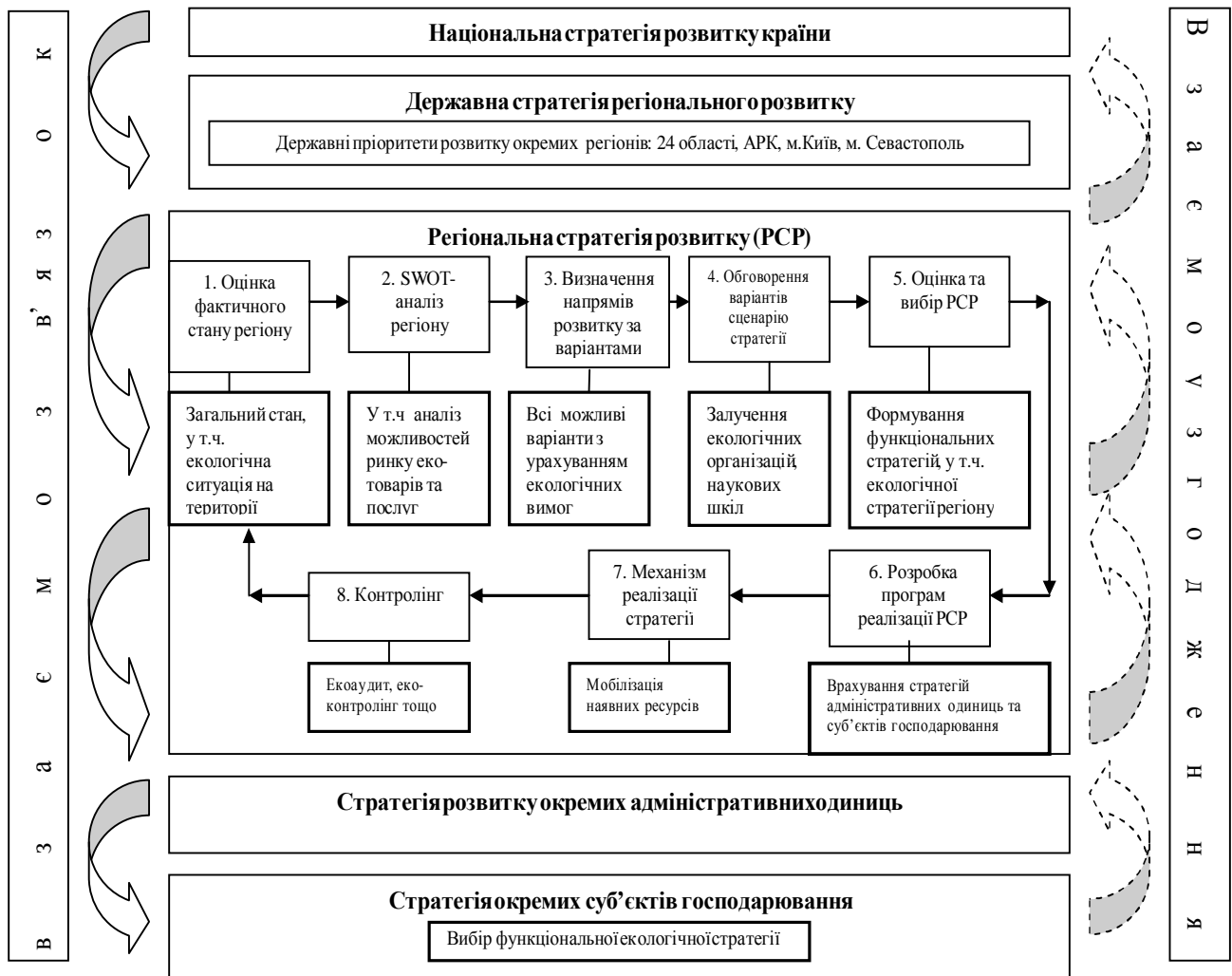
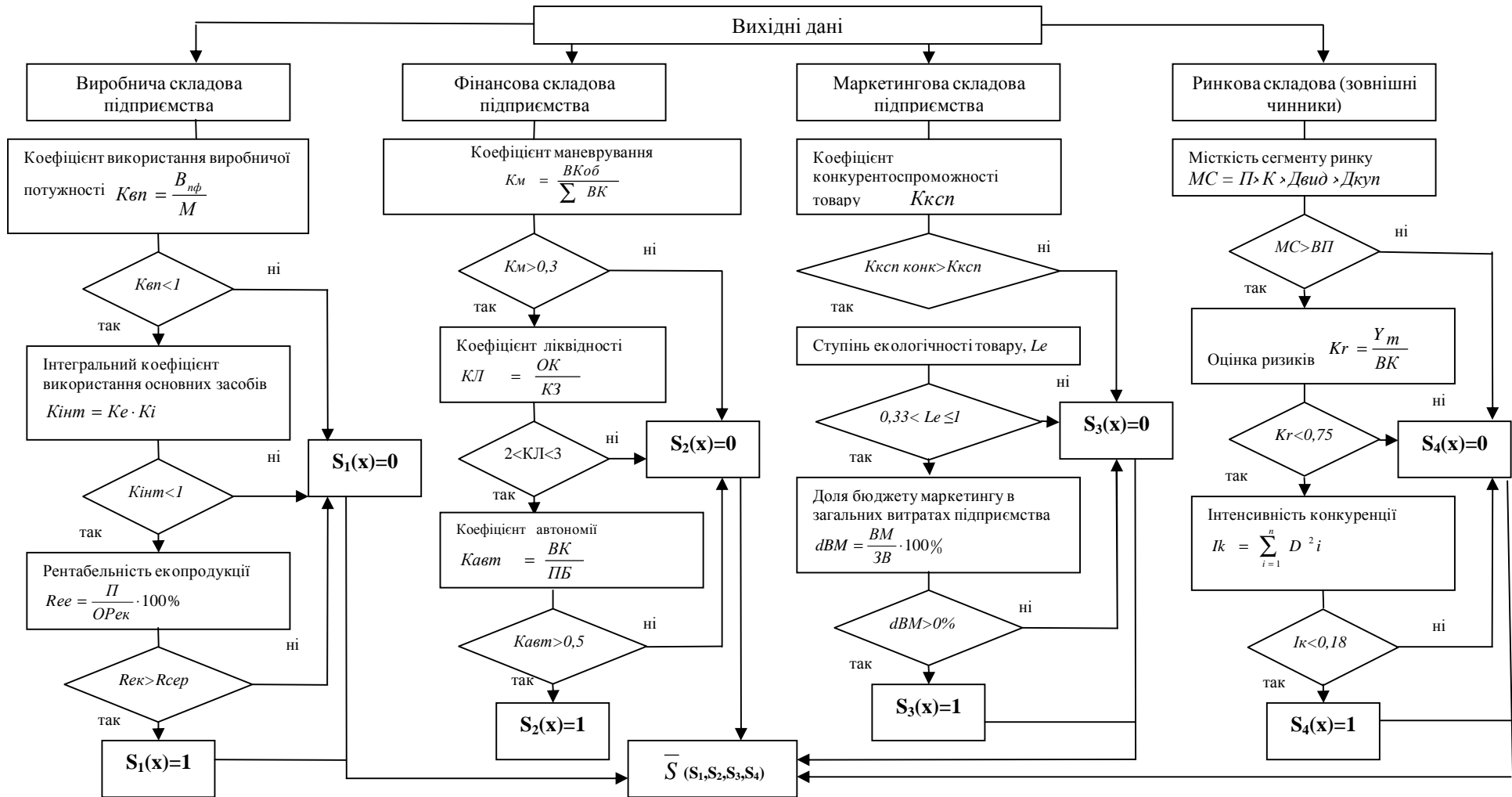

Рис. 1. Схема взаємоузгодження стратегій різних рівнів господарювання в контексті сталого розвитку

Потенціал регіону визначається його виробничо-промисловим комплексом і для успішної розробки СЗЕСРР необхідно враховувати стратегії розвитку та можливості господарюючих суб'єктів. Стратегія має враховувати ресурси й умови діяльності не лише реальні, а й потенційні, які можуть бути залучені при необхідності.

Ресурси суб'єкта господарювання, необхідні для реалізації стратегій, автор умовно поділяє на чотири групи: виробничі, фінансові, маркетингові та ринкові. Запропонований методичний підхід до вибору стратегії росту на рівні окремого суб'єкта господарювання на основі чотирикомпонентного показника наведено на рис. 2. Обирати стратегії за результатами розрахунків запропоновано за допомогою таблиці відповідності (табл. 1) ринкових та екологічних стратегій значенню чотирикомпонентного показника.

* - K_{en} - коефіцієнт використання виробничої потужності; $B_{нф}$ - фактичний випуск продукції за певний період часу, грош. од.; M - виробнича потужність підприємства, грош. од.; K_{int} - інтегральний коефіцієнт завантаження основних засобів; K_e - коефіцієнт екстенсивного завантаження обладнання; K_i - коефіцієнт інтенсивного завантаження обладнання; $R_{ек}$ - рентабельність екологічної продукції; $R_{сер}$ - середньогалузева рентабельність продукції; $OP_{ек}$ - обсяг реалізації екологічної продукції, грн.; K_m - коефіцієнт маневреності; $BK_{об}$ - вільні кошти готівкою, грн.; $\sum BK$ - сума всіх вільних коштів на підприємстві, грн.; $KЛ$ - коефіцієнт ліквідності; OK - сума оборотних коштів, грн.; $KЗ$ - сума короткострокових зобов'язань, грн.; BK - власні кошти підприємства, грн.; $ПБ$ - пасив балансу, грн.; $K_{ксп}$ - коефіцієнт конкурентоспроможності товару; $K_{ксп\ конк}$ - коефіцієнт конкурентоспроможності товару; Le - ступінь екологічності товару; dBM - доля бюджету маркетингу; BM - витрати на маркетинг, грн.; $ЗВ$ - загальні витрати підприємства, грн.; MC - місткість сегменту ринку; Π - кількість потенційних споживачів; K - коефіцієнт повторних закупок; $D_{впл}$ - частка споживачів, які віддають перевагу конкретній видозміні продукту; $D_{куп}$ - частка споживачів, які фінансово і психологічно готові придбати продукт; $ВП$ - річний випуск продукції, нат. од.; K_p - коефіцієнт ризику; Y_m - втрати, грн.; I_k - індекс конкуренції; D_i - ринкова частка i -го підприємства в загальному обсязі реалізації продукції заданого асортименту

Рис. 2. Блок-схема алгоритму вибору суб'єктами господарювання ринкової стратегії розвитку

Відповідність ринкових та екологічних стратегій значенню
чотирикомпонентного показника

Види стратегій росту	Назва	Значення інтегрального чотирикомпонентного показника $\bar{S} (S_1; S_2; S_3; S_4)$	Види екологічних стратегій
Стратегії виживання	Стратегія виживання	(0;0;0;0)	Стратегія виживання
Стратегії стабілізації	Стратегія стабілізації	(1;0;0;0), (0;1;0;0), (0;0;1;0), (0;0;0;1)	Стратегія стабілізації
Стратегії інтенсивного росту	1. Стратегія глибокого проникнення на ринок	(1;0;1;1)	Стратегія екологічно спрямованого споживання Стратегія екологічного іміджу
	2. Стратегія розвитку ринку	(0;1;1;1)	Стратегія екологічного іміджу Стратегія екоефективності
	3. Стратегія розвитку товару	(1;1;0;1)	Стратегія переходу до чистого виробництва
Стратегії інтегративного росту	4. Стратегія прямої інтеграції	(0;1;1;0)	Стратегія циркулярності
	5. Стратегія зворотної інтеграції	(0;1;0;1)	Стратегія рециркуляторності
	6. Стратегія вертикальної інтеграції	(1;1;1;0)	Стратегія екобезпеки
	7. Стратегія горизонтальної інтеграції	(0;0;1;1)	Стратегія кооперування
Стратегії диверсифікації	8. Стратегія концентричної диверсифікації	(1;0;1;0)	Стратегія екоефективності
	9. Стратегія горизонтальної диверсифікації	(1;0;0;1)	Стратегія екологічної досконалості
	10. Стратегія конгломеративної диверсифікації	(1;1;0;0)	Стратегія розвитку екологічних інновацій
Стійкий стан	Будь-яка стратегія росту	(1;1;1;1)	Будь-яка екологічна стратегія

В рамках маркетингової складової чотирикомпонентного показника автором запропоновано враховувати ступінь екологічності продукції. Оскільки екологічність продукції має різнобічну спрямованість, пропонуємо комплексну оцінку ступеня екологічності продукції за допомогою застосування ймовірнісного підходу (за теоремою Баєса, яка набула широкого застосування в різних сферах і виявилася доцільною для даних розрахунків, які раніше здійснювалися переважно експертним шляхом, що має ряд недоліків). Автором запропоновано обчислювати ступінь екологічності за формулою Байєса (формула 1) з авторською інтерпретацією її складових:

$$OE = \frac{RF^+ \cdot AE}{RF^+ \cdot AE + RF^- \cdot (1 - AE)}, \quad (1)$$

де OE – загальна можливість екологічності продукції, розрахована з урахуванням впливу комплексу факторів F ; AE – апріорна можливість того, що продукція має екологічну складову; RF^+ - можливість того, що за умови екологічності продукції спостерігається вплив фактору F ; RF^- - можливість того, що при негативному (небажаному) результаті спостерігається дія фактору F .

Приймаємо еталон екологічної продукції за одиницю і ступінь екологічності пропонуємо розрахувати наступним чином (формула 2):

$$L_e = OE \cdot A, \quad (2)$$

де L_e - ступінь екологічності продукції; A – еталонне значення показника, $A=1$.

Одержання нових свідочств дозволяє отримати більш точне значення ступеня екологічності продукції. В дисертаційній роботі представлено авторську пропозицію визначення шкали для розрахованого значення L_e .

В рамках апробації досліджень автором проведено порівняльний розрахунок ступеня екологічності продукції на прикладі кухонь, вироблених з різних матеріалів: деревини, МДФ та ДСП, який доводить можливість порівнювати ступінь екологічності різних видів товарів та послуг незалежно від їх особливостей; визначати споживчі переваги продукції за екологічними характеристиками; встановлювати цінову надбавку на продукцію залежно від ступеня її екологічності; ранжувати екологічне маркування; визначати розмір екоплатежів та зборів тощо. Фрагмент практичних розрахунків ступеня екологічності продукції представлений в табл. 2.

Таблиця 2

Розрахунок екологічності продукції для кухні з натуральної деревини

Етапи	Свідочтва (F)	RF^+	RF^-	AE	OE
Екологічність виробництва	Видобутокресурсів без збитків для навколишнього середовища (E_1)	0,1	0,8	0,01	0,001261
	Ресурси природного походження (E_2)	0,9	0,1	0,001261	0,011236
	Ресурсозберігаюча технологія виробництва (E_3)	0,4	0,7	0,011236	0,006452
	Забруднення навколишнього середовища в межах асиміляційного потенціалу (E_4)	0,2	0,7	0,006452	0,001852
Екологічність споживання	Споживання без шкоди для здоров'я населення (E_5)	0,8	0,2	0,001852	0,007366
	Споживання без загрози для життя населення (E_6)	0,8	0,2	0,007366	0,028829
	Наявність екологічного маркування (E_7)	0,8	0,3	0,028829	0,073352
	Екологічне спрямування від споживання/застосування продукції (E_8)	0,7	0,1	0,073352	0,356546
Утилізація	Можливість переробки відходів (E_9)	0,6	0,2	0,356546	0,62439
	Можливість поховання відходів без збитків для навколишнього середовища (E_{10})	0,9	0,2	0,62439	0,882083

За результатом проведених розрахунків: для кухні з натуральної деревини $L_e = 0,88$ (ступінь екологічності достатній; продукція екологічна); для кухні з МДФ $L_e = 0,58$ (ступінь екологічності прийнятний; екологічно орієнтована продукція); для кухні з ДСП $L_e = 0,15$ (ступінь екологічності не достатній; продукція не екологічна).

Здійснено розрахунок чотирикомпонентного показника, який дозволив визначити функціональну ринкову та екологічну стратегії для підприємства «Реммеблі». Згідно даним табл. 1 отриманому значенню інтегрального показника

(0;1;1;1) найбільш відповідною є стратегія розвитку ринку та узгоджені з нею стратегія екологічного іміджу та стратегія екоефективності.

У третьому розділі «**Організаційно-економічні основи управління стратегічним екологічно орієнтованим розвитком регіону (на прикладі Сумської обл.) на ринкових засадах**» представлений удосконалений автором організаційно-економічний механізм забезпечення екологічно сталого розвитку регіону (рис. 3). Регулююча функція належить державі (визначаються загальні пріоритети розвитку як основа стратегічних рішень інших рівнів).

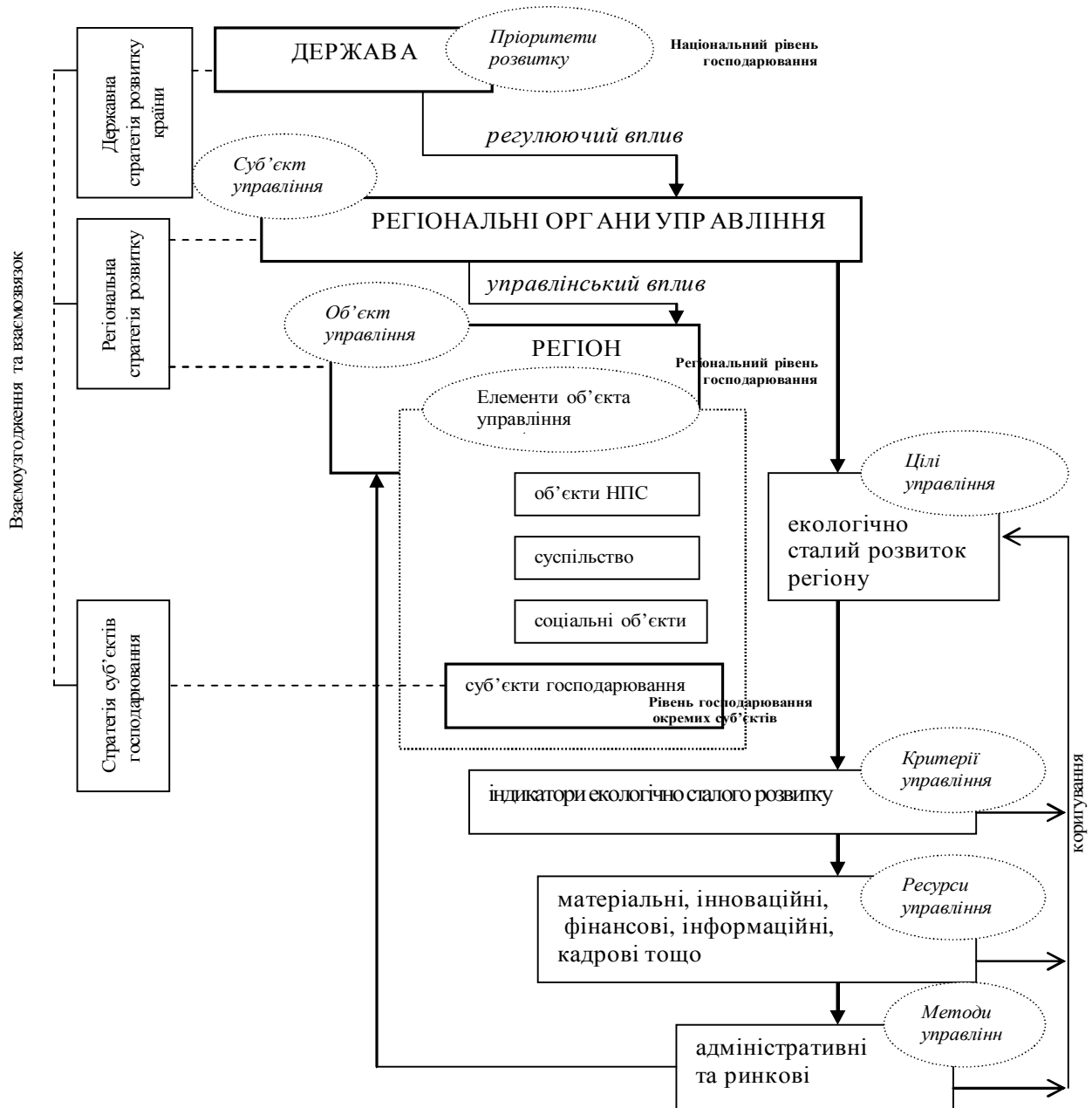

Рис.3. Схема організаційно-економічного механізму забезпечення екологічно сталого розвитку регіону

Суб'єктом управління є регіональні органи управління, які за допомогою методів управління впливають на керовану підсистему. Вихідними елементами

для формування механізму управління є об'єкт управління (регіон) та ціль управління (забезпечення екологічно сталого розвитку регіону). Конкретизовані цілі визначаємо як критерії управління, які характеризуються трибічною сутністю визначення категорії сталого розвитку (соціальною, економічною та екологічною). Елементи об'єкта управління, на які здійснюється вплив в інтересах досягнення поставлених цілей: об'єкти навколишнього природного середовища, соціальні об'єкти, населення та суб'єкти господарювання. Методи впливу на елементи об'єкта управління представлені інструментами забезпечення екологічно сталого розвитку на регіональному рівні.

Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку регіону сприяє реалізації стратегічних пріоритетів різних рівнів управління. Перехід на засади сталого розвитку зумовлює потребу в удосконаленні державних та регіональних стратегій з метою конструктивного підходу до наукового обґрунтування управління регіональним розвитком.

Практична значущість авторських пропозицій полягає в тому, що на основі урахування особливостей підприємств регіону (як суб'єктів господарювання та природокористування регіонального рівня) було розроблено рекомендації щодо формування соціо-еколого-економічної стратегії розвитку Сумської області. Так, було проведено SWOT-аналіз регіону, що є другим етапом розробки регіональної стратегії, за результатом якого здійснено порівняльну оцінку соціально-економічного та соціо-еколого-економічного напрямів розвитку регіону. Інтегральним результатом є висновок (табл. 5), що для виходу з кризи найбільш прийнятною є формування соціо-еколого-економічної стратегії розвитку та застосування комбінованого сценарію її реалізації.

Таблиця 5

Оцінка можливостей та загроз стратегій розвитку регіону

	Розрахункова формула	Варіанти стратегій	
		Стратегія соціально-економічного розвитку регіону	Стратегія екологічно сталого розвитку регіону
Відносна оцінка привабливості факторів, що сприяють розвитку регіону	$REA = \frac{\sum_{i=1}^n R_i}{5 \cdot n}$	0,79	0,94
Відносна оцінка загрози факторів, що перешкоджають розвитку регіону	$RET = \frac{\sum_{j=1}^m R_j}{-5 \cdot m}$	0,57	0,68
Підсумкова відносна оцінка впливу факторів	$TRE = REA - RET$	0,22	0,26

Для визначення стану регіону та вибору стратегічних альтернатив побудовано схему позиціонування регіонів України за рангом індексу людського розвитку та рангом валового регіонального продукту (рис. 4.).

Карта-схема позиціонування регіонів надала можливість розділити регіони на 3 групи: стабільні (мають сильні позиції за всіма соціо-еколого-економічними напрямками розвитку), проблематичні (мають середні позиції або незбалансовані - у випадку позитивних змін однієї складової інша залишається поза увагою) та депресивні (незадовільне становище всіх складових сталого розвитку).

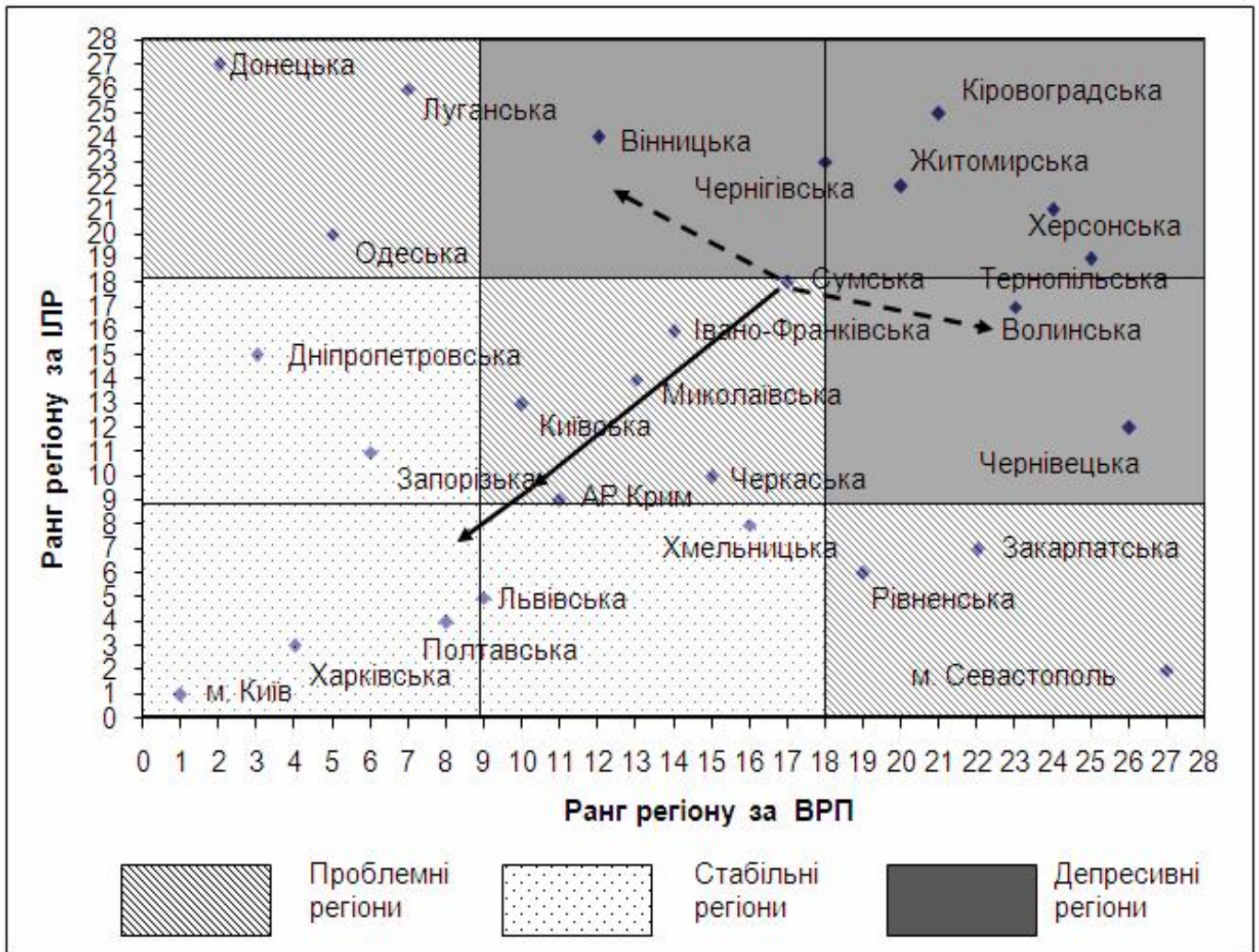

Рис. 4. Схема позиціонування регіонів України за рангом індексу людського розвитку та рангом валового регіонального продукту

За результатами емпіричних досліджень Сумська обл. є проблемним регіоном, що потребує прийняття відповідних стратегічних рішень. Сумська обл. займає не досить вигідне положення на схемі, до того ж спостерігається тенденція погіршення становища. Значення індексу людського (ІЛР) розвитку області з кожним роком знижується порівняно з іншими регіонами, так з 1999 р. по 2007 р. ранг ІЛР не піднімався вище 22 позиції з 27: у 2005 році Сумська обл. за індексом ІЛР мала ранг 22 (відносна оцінка 0,446), у 2006 р. – 22 (відносна оцінка 0,461), 2007 р. – 18 (відносна оцінка 0,471). Враховуючи сучасні тенденції в галузі економіки, екології та соціального розвитку регіону, підвищення рангу не прогнозується в короткостроковій перспективі та й покращення окремо економічних або соціально-екологічних показників – це шлях до депресивних регіонів (представлено пунктирними стрілками). Для переходу до групи стабільних регіонів необхідно впроваджувати відповідні заходи що мають соціо-еколого-економічну спрямованість (суцільна стрілка, основний вектор). Тільки комплексне, а не за окремими розрізненими програмами вирішення існуючих проблем дасть змогу досягти позитивних результатів у майбутньому.

ВИСНОВКИ

Інтегральним результатом дисертаційної роботи є вирішення важливої науково-прикладної задачі щодо розробки і наукового обґрунтування організаційно-економічних основ формування стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону на ринкових засадах.

За результатами досліджень зроблено наступні висновки:

1. Структурний аналіз основних проблем регіонального та державного рівнів (екологічних, політичних, економічних, ринкових, інституційних, соціально-демографічних та технологічних) на шляху до сталого розвитку України дозволив визначити напрямки їх розв'язання, обґрунтувати доцільність застосування принципів субсидарності, комплексності та програмності. Автором обґрунтовано використання систематизованих інструментів забезпечення екологічно сталого розвитку, серед яких виділено ринкові та адміністративні (прямого і опосередкованого впливу). Останні, при розробці ефективних методів управління організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку регіону сприяють підвищенню його ефективності.

2. Удосконалення автором структурно-логічної сутності поняття «стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону», як сукупності стратегій різних рівнів, які прямо чи опосередковано сприяють досягненню соціо-еколого-економічного зростання в регіоні, дозволяє сформулювати дієві теоретико-методичні підходи до формування ефективних регіональних стратегій розвитку та стратегій господарюючих суб'єктів регіону.

3. Доведено, що виробництво та споживання «екологічно орієнтованої продукції», як такої, що має удосконалені екологічні характеристики у порівнянні з товарами-аналогами та не створює екодеструктивного впливу на довкілля протягом усього життєвого циклу сприяє досягненню екологічно сталого розвитку регіону. Запропоновані класифікаційні ознаки екологічно орієнтованої продукції виробничого та споживчого призначення за ступенем екологічності (за характером впливу на НПС та здоров'я населення) на різних стадіях ланцюга «виробництво-споживання-утилізація» та класифікаційні ознаки видів екомаркування за змістовними характеристиками та етапами життєвого циклу, покладені в основу формування конкурентних переваг підприємств дозволяють підвищити ефективність їх господарської (в т.ч. природоохоронної) діяльності.

4. Поглиблені методичні засади екологізації заходів зі стимулювання збуту для всіх видів стимулювання (стимулювання торгівельної мережі, стимулювання персоналу, стимулювання споживачів) та результати аналізу основних переваг та недоліків цих заходів для учасників процесу просування продукції на ринку пропонуються за основу комунікаційних програм просування, що сприятиме збільшенню обсягів реалізації і споживання екологічної продукції.

5. Обґрунтовано необхідність визначення ступеня екологічності продукції та його практичну значущість в сучасних ринкових умовах: запропоновано показник ступеня екологічності продукції (L_e) як такий, що показує кількісну міру наявності або відсутності необхідних факторів для визначення продукції екологічною і розраховується на основі застосування теореми Байєса, що на

відміну від традиційних підходів враховує взаємодію системи свідоцтв на користь (або на противагу) екологічності, дозволяє отримати більш виважену оцінку, а також порівнювати оцінки ступеня екологічності продукції на для різних товарів.

6. На основі аналізу проблеми визначення відповідності ринкових стратегій росту ресурсам окремого підприємства та умовам зовнішнього середовища вперше запропоновано науково-методичний підхід до вибору ринкових стратегій росту на основі визначення чотирикомпонентного показника, який враховує соціо-еколого-економічні чинники впливу мікро- та макросередовища, дозволяє здійснити вибір відповідної екологічної функціональної стратегії суб'єктами господарювання та реалізувати її без додаткових витрат, а також економити час та ресурси.

7. Удосконалення теоретико-методичних підходів до формування регіональних стратегій розвитку та обґрунтування актуальності і необхідності формування регіональної стратегії з урахуванням екологічного фактору, (врахування екологічної стратегії як функціональної стратегії суб'єктів господарювання, взаємоузгодження стратегій різних рівнів) забезпечать реалізацію комплексного підходу до стратегічного планування екологічно сталого регіонального розвитку.

8. Засади організаційно-економічного механізму забезпечення екологічно сталого розвитку регіону, удосконаленого автором, відтворюють найбільш ефективні шляхи, методи, структурні елементи, необхідні для досягнення поставлених цілей управління та дозволяють реалізувати комплексний підхід до стратегічного планування на різних рівнях господарювання.

9. Доведено, що урахування особливостей розвитку підприємств як суб'єктів господарювання (в т.ч. природокористування) регіонального рівня при виборі екологічно орієнтованих стратегій, покладене в основу наукового обґрунтування та розробки стратегії забезпечення екологічно сталого розвитку регіону, дозволяє оптимізувати результати.

10. В рамках розроблення стратегії розвитку Сумської області проведено SWOT – аналіз, в ході якого автором запропоновано сумарні оцінки можливостей і загроз трансформувати у відносні, що дозволить порівнювати результати SWOT-аналізів різних регіонів та здійснювати порівняльну оцінку соціально-економічного та соціо-еколого-економічного напрямів розвитку регіону. Запропоновано схему позиціювання регіонів України за рангом індексу людського розвитку та рангом валового регіонального продукту, яка надає можливість розділяти регіони на 3 групи: стабільні, проблематичні та депресивні та визначати стратегічні альтернативи регіонального розвитку;

11. Розроблені автором практичні рекомендації формування стратегії розвитку регіону з урахуванням екологічного фактору на основі удосконалених етапів формування регіональної стратегії на прикладі Сумської області дозволяють вивести регіон з проблемних, а в стратегічній перспективі – перевести до групи перспективних регіонів України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділи монографій

1. Линник Ю.М. Критерії вибору стратегії стимулювання збуту продукції / Ю.М. Линник // Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку : монографія ; за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – С. 530-550.

2. Мельник Ю.М. Теоретико-методологічні основи визначення стратегій просування на ринок екологічно спрямованих інновацій / Ю.М. Мельник // Проблеми управління інноваційним підприємництвом екологічного спрямування : монографія ; за заг. ред. О.В. Прокопенко. – Суми : ВТД „Університетська книга”, 2007. – С. 361-381.

Статті у наукових фахових виданнях

3. Линник Ю.М. Проблеми просування екологічних послуг на ринок Сумської області / Ю.М. Линник // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2005. - № 3-4. – С. 190-196.

4. Линник Ю.М. Проблеми класифікації екологічної продукції / Ю.М. Линник // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2005. – № 6-7. – С. 330-338.

5. Линник Ю.М. Урахування екологічного фактору в організації процесу стимулювання збуту продукції / Ю.М. Линник // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2006. – №7. – С. 58-63.

6. Линник Ю.М. Вибір маркетингових стратегій при просуванні екологічної продукції / Ю.М. Линник // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2007. – № 1. – С. 78-84.

7. Мельник Ю.М. Проблеми формування регіональних стратегій в контексті сталого розвитку / Ю.М. Мельник // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2008. – №1. – С. 159-165.

8. Мельник Ю.М. Формування на території Сумської області ЕКОПОЛІСУ «Еко-Сумщина» / [Л.Г. Мельник, П.С. Качур, О.Ф. Балацький та ін.]. – Механізм регулювання економіки. – 2008. – №1. – С. 11-22. *Особистий внесок: досліджено комунікаційні інструменти реалізації концепції формування комплексу з виробництва та просування екологічно орієнтованої продукції.*

9. Мельник Ю.М. Стратегії забезпечення сталого розвитку як основа управління екологічно орієтованим розвитком регіону / В.В. Божкова, Ю.М. Мельник // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 224: [в 5 т.]. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2008. – Т. III. – С. 774-780. *Особистий внесок: досліджено стратегії забезпечення екологічно сталого розвитку регіону та механізм їх взаємоузгодження.*

Матеріали наукових конференцій

10. Линник Ю.М. SWOT-аналіз екологічно спрямованої діяльності підприємств Сумської області / Ю.М. Линник // Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої агропромислової продукції (ЕП-

2005) : матеріали четвертої міжнародної наук.-практ. конф., 24-27 травня 2005 р., / СНАУ. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – С. 285-287.

11. Линник Ю.М. Взаємодія суб'єктів процесу стимулювання збуту екологічної продукції / В.В. Божкова, Ю.М. Линник // Проблеми природокористування, сталого розвитку та техногенної безпеки регіонів : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, 03-08 жовтня 2005 р. – Дніпропетровськ, 2005. – Ч. 2. – С.38-40. *Особистий внесок: Досліджено сутність стратегій стимулювання збуту екологічно орієнтованої продукції.*

12. Линник Ю.М. Обґрунтування доцільності застосування певних заходів зі стимулювання збуту на різних етапах ЖЦТ / Ю.М. Линник // Технологи XXI века : сборник научных статей по материалам 12-й международной научно-методической конференции / СНАУ. – Алушта, 2005. – Т. 2. – С. 43-46.

13. Linnik Y. Consumer promotion of ecologically dangerous goods and services / Yuliya Linnik // Economics for Ecology : 12-th International Students Conference, May 3-7, 2006. – Sumy, 2006. – P. 86-87.

14. Линник Ю.М. Класифікація екологічних товарів та послуг залежно від їх внеску в суспільний розвиток / Ю.М. Линник // Політологічні, соціологічні та психологічні виміри перехідного суспільства: як зробити реформи успішними : збірник матеріалів Третьої міжнародної наукової конференції, 22-24 червня 2006 р. – Т. 2. – Суми : Вид-во СумДУ, 2006. – С. 29-32.

15. Linnik Y. Environmental and consumer safety of goods and services / Yuliya Linnik // Economics for Ecology : 13-th International Scientific Conference, May 3-7, 2007. - Sumy, 2007. – P. 98-100.

16. Линник Ю.М. Теоретико-методичні засади визначення ступеня екологічності продукції / Ю.М. Линник // Господарський механізм екологічно збалансованого розвитку : збірник тез доповідей Всеукраїнської наукової конференції. – Суми : Вид-во СумДУ, 2007. – С. 84-86.

17. Линник Ю.М. Проблеми визначення відповідності маркетингових стратегій росту ресурсам підприємства та умовам зовнішнього середовища / Ю.М. Линник // Економічні проблеми сталого розвитку : науково-технічна конференція викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту, 17-25 квітня 2007 р. – Суми : Вид-во СумДУ, 2007. – Т. 2. – С. 62-63.

18. Линник Ю.М. Маркування як сучасний засіб просування екологічно орієнтованої продукції на ринку / Ю.М. Линник // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу : збірник тез доповідей Першої міжнародної науково-практичної конференції, 21-22 вересня 2007 р. – Суми : ВВП «Мрія-1» ЛТД, 2007. – С. 95-97.

19. Линник Ю.М. Екологічна продукція як індикатор глобалізаційних процесів / Ю.М. Линник // Соціально-економічний розвиток України в умовах глобалізації світової економіки : збірник доповідей Четвертої науково-практичної конференції. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2007. – С. 99-102.

20. Мельник Ю.М. Єдність урахування економічних, соціальних і екологічних показників – основа реалізації концепції сталого розвитку / Ю.М. Мельник // Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку : збірник матеріалів

Міжнародної науково-практичної конференції, 17-18 травня 2008 р. – Ч. II. – Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2008. – С. 240-243.

21. Мельник Ю.Н. Особенности разработки стратегий обеспечения устойчивого развития региона / Ю.Н. Мельник // Система управления экологической безопасностью : сборник трудов Второй заочной международной научно-практической конференции. – Екатеринбург: УГТУ – УПИ, 2008. – Т. 1. – С. 67-71.

22. Мельник Ю.М. Організаційно-економічний механізм реалізації стратегій забезпечення сталого розвитку регіону / Ю.М. Мельник // Стратегія забезпечення сталого розвитку України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 20 травня 2008 р. / РВПС України НАН України. – К. : РВПС України НАН України. – Київ, 2008. – Ч. 3. – С. 230-232.

23. Мельник Ю.М. Прийняття управлінських рішень на основі подвійного позиціонування регіону (на прикладі Сумської області) / Ю.М. Мельник // Маркетинг інновацій та інновації в маркетингу : збірник тез доповідей Другої міжнародної наук.-практ. конференції – Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2008. – С. 120-122.

АНОТАЦІЯ

Мельник Ю.М. Організаційно-економічні основи формування стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища, Сумський державний університет, Суми, 2009.

Дисертацію присвячено розробці і науковому обґрунтуванню організаційно-економічних основ формування стратегій забезпечення екологічно сталого розвитку регіону.

У дисертації поглиблено економічну сутність категорії «стратегії забезпечення екологічно сталого розвитку регіону», уточнено структуру і зміст стратегій різних рівнів. Проведено детальний аналіз проблем забезпечення екологічно сталого розвитку та розглянуті дієві ринкові та адміністративні інструменти, які можуть бути використані для вирішення зазначених проблем.

Удосконалено методичні підходи до формування регіональних стратегій розвитку в контексті сталого розвитку, що враховують взаємоузгодження стратегій різних рівнів, включають екологічні аспекти, та дозволяють узгодити стратегічні ініціативи господарюючих суб'єктів.

Розроблено формалізований підхід до вибору ринкових стратегій росту на основі визначення чотирикомпонентного показника, який враховує соціо-еколого-економічні чинники впливу мікро- та макросередовища та дозволяє здійснити вибір відповідної екологічної функціональної стратегії суб'єктами господарювання регіонального рівня. Запропоновано застосування теореми Байєса для визначення ступеня екологічності продукції.

Ключові слова: стратегії забезпечення екологічно сталого розвитку, екологічно орієнтована продукція, ступінь екологічності продукції, суб'єкти господарювання, регіон.

АННОТАЦИЯ

Мельник Ю.Н. Организационно-экономические основы формирования стратегий обеспечения экологически устойчивого развития региона. - Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.06 - экономика природопользования и охраны окружающей среды, Сумский государственный университет, Сумы, 2009.

Диссертация посвящена разработке и научному обоснованию организационно-экономических основ формирования стратегий для достижения экологически устойчивого развития региона.

Эта важная научно-практическая задача решается на базе исследования научных подходов к определению категории «стратегия обеспечения экологически устойчивого развития региона», ее уточнению, анализу роли формирования стратегий роста в системе стратегического планирования.

Проведен критический анализ проблем обеспечения устойчивого развития на региональном уровне, сформировано группы таких проблем: экономические, политические, экологические, технологические, социально-демографические, институциональные и рыночные. Для разрешения вышеуказанных проблем предложено использование административных и рыночных инструментов. В рамках диссертационного исследования наибольшее внимание было уделено региональным стратегиям развития и составляющим элементам рынка экологически ориентированных товаров и услуг.

Уточнено сущность и содержание стратегий разных уровней, которые способствуют обеспечению экологически устойчивого развития (региональные стратегии развития, стратегии развития хозяйствующих субъектов и др.).

Предложено новые классификационные признаки для определения экологической продукции и ее видов. Разработана классификация экологической маркировки для экологической продукции на разных этапах ее жизненного цикла.

Усовершенствованы методические подходы к формированию региональных стратегий развития в контексте устойчивого развития, что предполагает равенство экологических стратегических целей наряду с экономическими и социальными. Также, обосновано необходимость учета производственного потенциала региона, который представлен комплексом хозяйствующих субъектов.

Разработан теоретико-методический подход и методические инструменты выбора субъектами хозяйствования стратегий роста на основе применения четырехкомпонентного показателя, который учитывает соответствие ресурсов предприятия внешним рыночным условиям хозяйствования, таким как: производственные ресурсы (производственные резервы, кадры и т.д.), финансовые ресурсы (наличие оборотных средств, финансовое стабильность и т.д.), маркетинговые (наличие профессиональных маркетологов, объемы бюджета маркетинга и т.д.) и рыночные (внешние возможности).

Предложено применения теоремы Байеса для определения степени экологичности продукции. Анализ существующих подходов показал, что характерными особенностями существующих методик является субъективный

подход и невозможность их универсального применения для разных видов товаров и услуг.

Представлено схему позиционирования регионов Украины по рангу индекса человеческого развития и рангу валового регионального продукта, по результатам которой регионы разделены на 3 группы: стабильные (занимают сильные позиции по всем социо-эколого-экономическим направлениям развития), проблемные (занимают средние позиции или несбалансированные). Определены стратегические альтернативы развития Сумской области.

Представлены практические разработки формирования стратегий обеспечения экологически устойчивого развития региона: расчет четырех-компонентного показателя, на основе которого произведен выбор стратегии роста и экологической стратегии на примере конкретного предприятия, проведен SWOT – анализ региона с учетом экологических факторов.

Ключевые слова: стратегии обеспечения экологически устойчивого развития, экологически ориентированная продукция, степень экологичности продукции, субъекты хозяйствования, регион.

SUMMURY

Melnik Y.M. - Organizational and economic bases of formation the strategies guaranteeing the ecologically sustainable development of the region. Manuscript.

The dissertation to gain a candidate degree in economic sciences on specialty 08.00.06 – Environmental Economics and Environmental Protection. – Sumy State University, Sumy, 2009.

The dissertation is devoted to working out and scientific substantiation of organizational and economic bases of formation the strategies guaranteeing the ecologically sustainable development of the region.

In the dissertation is deepened economic essence of a category «strategies of guaranteeing the ecologically sustainable development of the region», specified structure and content of different levels strategies. The detailed analyses of problems that interfere the gaining of ecologically sustainable development is carried out and the effective tools for the decision of the specified problems are considered.

Methodical approaches to formation the regional development strategy in a context of a sustainable development which consider a mutual coordination of different levels strategies are improved, they include ecological aspects, and allow to co-ordinate strategic initiatives of economic entity.

The formalized approach for choosing the market strategy of growth on the basis of definition four-componental indicators which considers social ecological and economic factors of influence the environments is developed and allows to carry out a choice of corresponding ecological functional strategy by economic entity of regional level. The application the theorem of Bayes for definition the level of ecological compatibility of production is offered.

Keywords: strategies of guaranteeing the ecologically sustainable development of the region, the ecologically oriented production, the level of ecological compatibility of production, the economic entity, the region.

Підписано до друку
Обл.-вид. арк. 0,9
У м. друк. арк. 1,1

Формат 60x84/16
Наклад 100 прим.
Замовлення №

Папір ксероксний
Гарнітура Times New Roman Суг.
Друк офс.

Вид-во СумДУ. 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.
Свідоцтво ДК № 3062 від 17.12.2007 р. Друкарня СумДУ. 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2